

МЕТАФОРИЧНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ ДЕРЖАВИ В АНГЛОМОВНІЙ КАНАДСЬКІЙ ПОЕЗІЇ XVIII-XXI СТОЛІТТЯ

Приходько І. В.

Херсонський державний університет

Стаття присвячена проблемі метафори як основного засобу тропеїчної номінації образу Держави в англомовних канадських поетичних текстах. Особлива увага приділяється класифікації метафори за морфологічним, синтаксичним і семантичним принципом.

Ключові слова: образ Держави, метафора, класифікація метафори, англомовна канадська поезія.

Приходько И. В. Метафорическая номинация образа Государства в англоязычной канадской поэзии XVIII-XXI веков. Статья посвящена проблеме метафоры как основного способа тропеической номинации образа Государства в англоязычных канадских поэтических текстах. Особенное внимание уделяется классификации метафоры по морфологическому, синтаксическому и семантическому принципу.

Ключевые слова: образ Государства, метафора, классификация метафоры, англоязычная канадская поэзия.

Prykhodko I. V. Metaphoric Nomination of the Image of State in English-Canadian Poetry of the XVIII-XXI Centuries. The article is devoted to the problem of metaphor as the main way of image-bearing nomination of the image of state in English-Canadian poetry. Special attention is drawn to the metaphor's classification according to morphological, syntactic and semantic principles.

Key words: image of State, metaphor, classification of metaphor, English-Canadian poetry.

Постановка проблеми. Метафора – складне явище, яке перебуває у центрі уваги науковців уже більше двох тисячоліть. Її вивченню присвячено чимало робіт, але, незважаючи на це, інтерес до цього феномену не зникає, а навпаки привертає все більше уваги науковців у сфері філософії, педагогіки, психології, літературознавства і різних напрямів і шкіл лінгвістики. Особливу увагу лінгвістів привертає проблема природи і функціонування метафори у поетичному тексті, що зумовлює актуальність нашого дослідження. Актуальність обумовлена також і відсутністю у лінгвістичних студіях комплексних досліджень образності англомовної канадської поезії, зокрема образу Держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми показав, що вивченню окремих аспектів метафори присвячені роботи цілої плеяди вітчизняних і зарубіжних лінгвістів у рамках різних наукових підходів

(Н.Д. Арутюнова, Л.І. Белехова, М.М. Болдирев, А. Вежицька, В.В. Виноградов, В.Г. Гак, Ю.М. Караулов, О.С. Кубрякова, Г.М. Склярєвська, В.М. Телия, Д.М. Шмельов, М. Black, G. Fauconnier, T. Hawkes, Z. Kövecses, G. Lakoff, R. Langacker, J.R. Searle та ін.). Стосовно лінгвістичної типології метафори, на сьогоднішній день не існує єдиної думки, оскільки дослідники беруть за основу різні принципи її класифікації, зокрема структуру метафори (Н.Д. Арутюнова, Л.В. Кравець, Н.М. Старцева та ін.), морфологічну приналежність головного компоненту метафори (Л.О. Андрієнко, М.В. Варламов та ін.), семантику (Т.А. Єщенко, О.А. Вежицька, Т.В. Деркач, М.Л. Новікова та ін.) та ін.

Формулювання мети і завдань статті.

Наше дослідження має за мету виявити особливості метафоричних утворень, націлених на формування образу Держави в англомовній канадській поезії XVIII-XXI століття. Задля її досягнення у статті поставлені такі завдання: відібрати і систематизувати з текстового мате-

ріалу метафоричні конструкції, які образно характеризують канадську державу, визначити особливості їх структури, граматичного вираження і семантичного наповнення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Класичне визначення феномену метафори, на якому ґрунтуються сучасні напрями її дослідження, належить Аристотелю, який вважав її переносом назви одного об'єкта на інший на основі їх схожості, подібності [1, 70]. Тобто, номінація метафоричного типу пов'язує між собою два різних явища або предмети і, спираючись на загальноприйнятну у певному суспільстві систему асоціацій, показує означуваний об'єкт у новому світлі. Розширення семантики слова шляхом метафоризації стає можливим завдяки «розпливчастості понять, якими оперує людина, відображуючи у своїй свідомості різноманітну позамовну дійсність, яка повсякчас змінюється» [3, 12].

Вживання метафори характерне для різних функціональних стилів мови, у кожному з яких вона має свою історію розвитку і особливості [6, 34]. Особливого значення метафоричність набуває в художньому мовленні, зокрема поезії, де вона є «елементом відображення семантичної структури світу письменника» [5, 92], а основна її функція полягає не в повідомленні інформації, а в творенні образів, уявлень та формування читацької оцінки щодо зображуваних у тексті подій.

Матеріалом нашого дослідження слугувала англійська канадська поезія XVIII-XXI століття, у результаті аналізу якої виявлено, що провідним образним засобом створення образу Держави є метафоризація, складна і різноманітна за своєю структурою і семантичним наповненням. Для найбільш повного і всебічного аналізу метафоричної номінації образу Держави, у нашій роботі ми орієнтуємось на ті види класифікації метафори, які відображають її структуру і особливості вживання у поетичних текстах, а саме: класифікація за морфологічним, синтаксичним і семантичним принципами.

Морфологічний підхід до класифікації передбачає врахування частиномовної приналежності головного компонента метафори, згідно з яким виділяємо:

– дієслівні метафори, які базуються на семантичній транспозиції дієслова, коли на образ

Держави переносяться дії, які властиві об'єктам іншого семантичного поля, наприклад: "*This land stares at the sun in a huge silence / Endlessly repeating something we cannot hear*" (13);

– іменникові метафори утворюються внаслідок цілеспрямованої зміни автором семантики іменника (або субстантивованого прикметника), у результаті чого він втрачає свою пряму номінативну функцію і починає функціонувати як характеристика держави на основі їх подібності. Таким чином іменник отримує синтаксичну функцію епітета відносно модифікатора [2, 28]. У досліджуваних текстах іменникові метафоричні конструкції виражені такими моделями:

– метафоричний іменник у препозиції до означуваного іменника, наприклад: "*Maple-land! <...> Lake-land and river-land!*" (1);

– означуваний іменник + прийменник + метафоризуючий іменник, наприклад: "*The land of rivers, rivulets, and rills, / Straining incessant everyway to the sea*" (12). Такий тип конструкцій може поширюватися іншими словами, які конкретизують або додатково характеризують один або обидва компоненти метафори, наприклад:

– означуваний іменник + прийменник + метафоризуючий іменник + прийменникова конструкція: "*O Canada! <...> Thou land of hope for all who toil!*" (17);

– іменник + прийменник + прикметник (дієприкметник) + метафоризуючий іменник: "*LAND of the glacial, lonely mountain ranges*" (12), "*The muchness of poets in Canada / Is in the nature of the country, this land of hard-won anonymity / where praise is a leading export*" (18).

Синтаксичний принцип класифікації ґрунтується на визначенні типу конструкції, яка реалізує метафору у мовленні. Відповідно до зазначеного принципу метафори поділяються на:

– метафори, значення якої розкривається у одному слові, наприклад: "*Out of the East you have issued, forth from the Old to the New*" (4);

– метафори-словосполучення, коли метафоричне навантаження несуть декілька слів, наприклад: "*Our frugal taste the State secures, Whence, then, can wo begin?*"(2);

– метафори-речення, коли контекст метафори локалізується у рамках речення, наприклад: "*Then rose the West for his coming, pulsed the*

warm blood in her veins / Decked she her hillsides with beauty" (4, 11).

– метафори-тексти, коли межі метафоричної конструкції співпадають з межами поетичного тексту, тобто вона виконує текстотвірну функцію [4, 51], наприклад: "Canada could have enjoyed: / English government, / French culture, / and American know-how. / Instead it ended up with / English know-how, / French government, / and American culture" (5).

Семантичний підхід до класифікації метафори передбачає визначення тематичного спрямування слова або конструкції, яка несе метафоричне навантаження. У результаті кількісного аналізу виявлено, що у створенні образу Держави переважає антропоморфна модель метафори (за іншою термінологією – прозопопея, персоніфікація, уособлення, втілення), що є «результатом антропометричності мови, яка фіксує людину, її ознаки, частини тіла, поведінку як мірило всім речам і ґрунтується на антропоморфному використанні знаків концептуальної сфери ЛЮДИНА на позначення інших концептуальних сфер (неживих предметів, явищ природи, тварин, рослин тощо) [8, 460]. Домінантна роль антропоморфної метафори у створенні образу Держави пояснюється тим, що ще з античних часів у працях філософів (Платон, Аристотель, Т. Гоббс, Г. Спенсер) розвивалася органічна теорія походження держави, де суспільство і його державна організація порівнювалась з живим організмом, який народжується, живе і вмирає [7, 27; 9, 96].

До основних вихідних сфер антропоморфної метафоризації образу канадської Держави належать:

– гендерна характеристика: "I believe in Canada / I love her as my home" (14);

вікова характеристика: "CANADA! <...> Last born of nations!" (1);

– анатомічна і фізіологічна характеристики: "We are the pulse of Canada, its marrow and its blood" (7), "This North, whose heart of fire, yet knows not its desire" (10);

– фізичний ріст і розвиток: "We see thee rise, O Canada" (14);

– фізіологічні процеси: "But thou, my country, dream not thou!" (11);

– психолінгвістичні процеси: "Then spoke the Soul to the Seeker; Far have you followed the quest" (4, 13);

– когнітивно-пізнавальна діяльність: "These climes, unknown to foreign fame or rage, / Nor felt their sway, nor swell'd the poet's page" (9);

– прояв емоцій і почуттів: "Smile upon us, Canada!" (8);

– зовнішній вигляд: "On each fair Bank, the verdant Lands are seen, / In gayest Cloathing of perpetual Green" (16);

– положення і переміщення у просторі: "QUEBEC, the gray old city on the hill, / Lies with a golden glory on her head" (3), "The Soul of the West met the seeker and led him unto the throne" (4, 12);

– родинні зв'язки: "Came once a call on the midnight, / Rose once a cry from the sea, / Daughter of mine in my day-pride, / Art thou still daughter to me?" (6); "Mother invincible, / True-hearted, tried, / Canada, Canada, / God be Thy guide" (15).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Образність – невід'ємна частина поетичного тексту. У корпусі англomовних канадських поетичних текстів провідним образотворчим засобом, націленим на створення образу Держави, є метафора. Особливого значення при вербалізації зазначеного образу набувають антропоморфні метафори, які є різні за своєю структурою. Такий тип метафоричної номінації шляхом прихованого порівняння канадської держави з живою істотою дає образну характеристику її віку, статі, зовнішнього вигляду, емоційного стану тощо. Серед перспектив подальшого дослідження є визначення і опис інвентарю концептуальних метафор, які лежать в основі образу Держави в англomовній канадській поезії XVIII-XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Сочинения в четырех томах [Текст] / Аристотель. – М.: Мысль, 1976. – Т. 1. – 550 с.
2. Басилая Н.А. Семасиологический анализ бинарных метафорических словосочетаний [Текст] / Н.А. Басилая. – Тбилиси: Изд-во ТГУ, 1971. – 84 с.
3. Гак В.Г. Метафора: универсальное и специфическое [Текст] / В.Г. Гак // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 11-26.

4. Кураш С.Б. Метафора и ее пределы: микроконтекст – текст – интертекст [Текст] / С.Б. Кураш. – Мозырь: МозГПИ им. Н.К. Крупской, 2001. – 118 с.
5. Леэметс Х.Д. Компаративность и метафоричность в языках разных систем [Текст] / Х.Д. Леэметс // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 92-108.
6. Пустовіт Л.О. Засоби вираження метафори [Текст] / Л.О. Пустовіт // Культура слова. – К.: Наукова думка, 1976. – Вип. 11. – С. 34-42.
7. Рудик П.А. Теорія держави: основні теорії, концепції, підходи до вивчення [Текст] : [навчальний посібник] / П.А. Рудик. – К.: Алерта, 2015. – 288 с.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія [Текст] / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
9. Химинець М. Антропоморфна метафора як засіб актуалізації концепту АМЕРИКА в українських газетних текстах [Текст] / М. Химинець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства . – 2015. – Вип. 20. – С. 95-98.

1. Aristotel Sochineniya v chetireh tomah [Tekst] / Aristotel. – М.: Misl, 1976. – Т.1. – 550 s.
2. Basilaya N.A. Semasiologicheskii analiz binarnih metaforicheskikh slovosochetanii [Tekst] / N.A. Basilaya. – Tbilisi: Izd-vo TGU, 1971. – 84 s.
3. Gak V.G. Metafora: universalnoe i specificheskoe [Tekst] / V.G. Gak. – Metafora v yazike i tekste. – М.: Nauka, 1988. – S. 11-26.
4. Kurash S.B. Metafora i ee predeli: mikrokontekst – tekst – intertekst [Tekst] / S.B. Kurash. – Mوزير: MozGPI im. N.K. Krupskoi, 2001. – 118 s.
5. Leemets H.D. Komparativnost i metaforichnost v yazikah raznih sistem [Tekst] / H.D. Leemets // Metafora v yazike i tekste. – М.: Nauka, 1988. – S. 92-108.
6. Pustovit L.O. Zasobi virajennya metafori [Tekst] / L.O. Pustovit. – К.: Naukova dumka, 1976. – Vip. 11. – S. 34-42.
7. Rudik P.A. Teoriya derjavi: osnovni teoriyi, koncepciyi, pidhodi do vivchennya [Tekst] : [navchalnii posibnik] / P.A. Rudic. – К.: Alerta, 2015. – 288 s.
8. Selivanova O.O. Suchasna lingvistika: terminologichna enciklopediya [Tekst] / O.O. Selivanova. – Poltava: Dovkillya-K, 2006. – 716 s.
9. Himinec M. Antropomorfna metafora yak zasib aktualizaciyi konceptu AMERIKA v ukrajynskih gazetnih tekstah [Tekst] / M. Himinec // Suchasni problemi movoznavstva ta literaturoznavstva . – 2015. – Vip. 20. – S. 95-98.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Anonymous "Canada" [Electronic resource] / Anonymous. – The resource is available: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#canadamapleland>
2. Anonymous "The Present Age" [Electronic resource] / Anonymous. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/newspaper/table_of_contents.htm
3. Blewett J. "Quebec" [Electronic resource] / J. Blewett. – The resource is available: <http://digital.library.upenn.edu/women/garvin/poets/blewett.html>
4. Browne T.A. "The Great Canada" / T.A. Browne // The Belgian Mother and Ballads of Battle Time. – Toronto: The Macmillan Company of Canada, 1974. – P. 10-15.
5. Colombo J.R. "O Canada" [Electronic resource] / J.R. Colombo. – The resource is available: <http://rpo.library.utoronto.ca/poems/oh-canada>
6. Durkin D.L. "The Call" [Electronic resource] / D.L. Durkin. – The resource is available: <http://www.archive.org/stream/bytrenchtrailins00mackuoft/>
7. Johnson E.P. "Canadian Born" [Electronic resource] / E.P. Johnson. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/confederation/johnson/canadian_born/canadian_born.htm
8. MacKay I.E. "From the Trenches" [Electronic resource] / I.E. Mackay. – The resource is available: <https://allpoetry.com/From-The-Trenches>
9. Mackay J. "Quebec Hill" [Electronic resource] / J. Mackay. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/longpoems/Quebec_Hill/
10. Roberts Ch. "An Ode for the Canadian Confederacy" [Electronic resource] / Ch. Roberts. – The resource is available: http://www.uwo.ca/english/canadianpoetry/confederation/roberts/divers_tones/an_ode_for_the_canadian_confederacy.htm
11. Roberts Ch. "Canada" [Electronic resource] / Ch. Roberts. – The resource is available: <http://www.poemhunter.com/poem/canada-4/>
12. Scott D.C. "Fragment Of An Ode To Canada" [Electronic resource] / D.C. Scott. – The resource is available: <https://www.poemhunter.com/best-poems/duncan-campbell-scott/fragment-of-an-ode-to-canada/>
13. Scott F.R. "Laurential Shield" [Electronic resource] / F.R. Scott. – The resource is available: https://canpoetry.library.utoronto.ca/scott_fr/poem2.htm

14. Scott F.R. "Social Notes I, 1932" [Electronic resource] / F.R. Scott. – The resource is available: <http://rpo.library.utoronto.ca/poems/social-notes-i-1932>
15. Smythe A.E. "Hymn for Peace" [Electronic resource] / A.E. Smythe. – The resource is available: <https://archive.org/stream/gardenofsun00smyt/>
16. Viets R. "Annapolis-Royal" [Electronic resource] / R. Viets. – The resource is available: <http://www.canadianpoetry.ca/architexts/Annapolis/index.htm>
17. Weir R.S. "O Canada" [Electronic resource] / R.S. Weir. – The resource is available: <http://rpo.library.utoronto.ca/poems/o-canada>
18. Zitner Sh. "The Prospect Behind Us" [Electronic resource] / Sh. Zitner. – The resource is available: <http://rpo.library.utoronto.ca/poems/prospect-behind-us>